

г) саме громадянське суспільство і держава відповідають за соціалізацію особистості, здатної самостійно мислити, приймати рішення і, що дуже важливо, відповідати за наслідки своєї, в тому числі, політичної діяльності;

д) громадянське суспільство не має на меті стати «двійником» або замінити державу. Воно (громадянське суспільство) не з'являється на «порожньому місці», йому передують і суспільний, і державний розвиток. Отже, це дві реальності соціальної дійсності, що існують і розвиваються разом.

Після огляду характерних рис і властивостей громадянського суспільства, можемо з упевненістю констатувати, що сьогодні його роль, в умовах руйнацій світового, міжнародного, правових порядків, багатьох інститутів міжнародного права щодо захисту прав і свобод людини, суттєво зростає.

АДАПТАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Оксана ЩЕРБАНЮК,

д. ю. н., професорка, завідувачка кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*. Проте адаптація законодавства це не тільки вдосконалення існуючого законодавства, а й розробка проєктів нормативно-правових актів з урахуванням *acquis communautaire*. *Acquis communautaire* – це правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства, прийняті в рамках трьох стовпів ЄС, але не обмежується ними. До трьох стовпів ЄС належать Європейське співтовариство, Спільна зовнішня політика та політика безпеки і Співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ.

Поняття *acquis communautaire* вперше було законодавчо закріплено у Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, прийнятій Верховною Радою України у березні 2021 р. Проте найбільш поширеним у нормативно-правових актах України є поняття адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Для реалізації забезпечення проведення адаптації законодавства України до законодавства ЄС необхідно було створити відповідний інституційний механізм.

Створення такого інституційного механізму було фактично розпочато після набуття чинності Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС), статтею 51 якої передбачено зобов'язання України щодо поступового приведення національного законодавства у відповідність до законодавства Співтовариства у визначених сферах.

17 червня 2022 р. Комісія представила свій висновок щодо заяви України про членство у ЄС і рекомендувала Раді надати цій країні статус кандидата, усвідомлюючи, що в низці галузей слід вжити наступних кроків. 23 червня 2022 р. ЄС надав Україні та Молдові статус кандидата. Україна отримала статус країни-кандидата на вступ до ЄС відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз, в якій сказано, що всі європейські країни, які відповідають критеріям, можуть стати членами. Єврокомісія наголосила, що так звані переговори про вступ до ЄС де-факто є не перемовинами, а процесом адаптації країни-кандидата до європейських правил, у якому кожен крок на наступний етап потребує згоди всіх країн-членів.

Виконання тих семи рекомендацій, які Україна отримала разом зі статусом кандидата, не означає автоматичний початок перемовин – Україні потрібно буде попрацювати над побудовою консенсусу всередині ЄС для запуску переговорів.

Процес перемовин називають переговорами, але це насправді процес запровадження в Україні європейських норм, правил, директив і регуляцій, їхнє перенесення в систему українського законодавства. Кожен подальший крок у цьому процесі, у процесі розширення ЄС, вимагає одностайної згоди всіх держав-членів. І таких кроків у цьому процесі є багато. 23 червня 2022 р. Європейська Рада оприлюднила сім рекомендацій щодо різних напрямів реформування, за якими Україна має провести подальшу роботу. Єврокомісія представила сім рекомендацій щодо впровадження необхідних реформ. Зокрема, серед цих рекомендацій прискорення добору суддів Конституційного Суду, продовження втілення реформи системи правосуддя, боротьба з корупцією та відмиванням коштів, демонстрація відчутних результатів втілення закону про деолігархізацію, узгодження аудіовізуального законодавства з Європейським, прийняття та реалізації Закону про національні меншини.

Підписавши Угоду про асоціацію та прагнучи прокласти собі шлях до членства в Європейському Союзі, Україна розпочала процес адаптації законодавства до права ЄС, в тому числі конституційного законодавства.

При цьому варто зауважити, що наприкінці 1980-х років країни Центральної та Східної Європи добровільно започаткували програми адаптації своїх політичних, економічних і правових порядків до європейського співтовариства. Це була одностороння ініціатива, без жодних правових зобов'язань за міжнародним правом. Угорщина та Словенія ще до Угод про асоціацію запровадили процедури експертизи законопроектів на

його відповідність законодавству ЄС. Тому виникають питання про методи, які можуть бути використані для ефективної реалізації адаптації та яким чином джерела права Європейського Союзу можуть вплинути на вибір способу адаптації?

Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України визначено перелік пріоритетних законопроектів у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції на 2022 р. та перелік актів права ЄС, які необхідно імплементувати відповідно до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, законопроекти, які перебувають на розгляді у комітетах Верховної Ради України та потребують перевірки на відповідність *acquis* ЄС, зокрема мова йде про євроінтеграційні законопроекти, які співпадають з переліком законопроектів у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції на 2022 р., які визначені Урядом як пріоритетні. До питань у сфері конституційного регулювання належать:

Проект Закону про медіа – Директива Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіа послуги від 10 березня 2010 р. зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 р.;

Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про імміграцію» – на відповідність статті 16 «Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами» розділу III «Юстиція, Свобода та Безпека» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони¹⁸;

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України» щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України – на відповідність Угоді про асоціацію, Розділ III «Юстиція, Свобода та Безпека» (зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності; дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод тощо) (ст. 4, 6, 7; 14, 22, 23);

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції про угоди про вибір суду – на відповідність Конвенції про угоди про вибір суду від 30. 06. 2005 р., статті 14 «Верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

¹⁸Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27. 06. 2014 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>.

Проект Закону України «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України» – предмет правового регулювання проекту акта охоплюється Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) No 1059/2003 від 26 травня 2003 р. про встановлення спільної класифікації територіальних одиниць для статистики (NUTS);

Проект Закону України «Про юстицію, дружню до дитини» – охоплюється статтею 14 Розділу III «Юстиція, Свобода та Безпека» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони¹⁹.

Однак ключовим питання залишається питання конкурсного добору суддів Конституційного Суду України, оскільки це вимога довіри до Конституційного Суду України та деполітизації його діяльності як органу, що забезпечує верховенство Конституції України.

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИК МАЙБУТНЬОМУ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Тетяна СИДОРУК,

д. п. н., професорка, завідувачка кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Острозька академія»
(*м. Острог, Україна*);

Віктор ПАВЛЮК,

к. і. н., професор кафедри країнознавства
Національного університету «Острозька академія»
(*м. Острог, Україна*)

З огляду на неймовірний руйнівний масштаб російсько-українського конфлікту, а також його трансформаційний потенціал для європейського і, можливо, глобального політичного порядку, він неминуче викликає багато дискусій про те, чи можна було запобігти цій катастрофі та який виклик вона кинула майбутньому євроатлантичній безпеці. Тривають гарячі наукові дебати щодо того, чи війна Путіна в Україні остаточно зруйнувала ліберальний міжнародний порядок, чи він, навпаки, під дією цього виклику має шанс відродитися. Якою має бути стратегія колективного Заходу з протидії агресору і відновлення механізмів забезпечення європейської безпеки?

¹⁹Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27. 06. 2014 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>.